

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет фізичного виховання і спорту
Кафедра олімпійський та професійний спорт

НІКІТІН ЮРІЙ ЮРІЙОВИЧ

УДК 615.8:613.73:796.071

ХАРАКТЕР КОРЕКЦІЇ СТРУКТУРИ ТРЕНУВАЛЬНОЇ ТА ЗМАГАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЛІ ЗМІНИ ПРАВИЛ ЗМАГАНЬ В СПОРТИВНИХ ІГРАХ

Спеціальність 017 – Фізична культура і спорт

Автореферат дипломної роботи
на здобуття кваліфікації магістра

Робота виконана на кафедрі олімпійський та професійний спорт, факультету фізичного виховання і спорту, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник

Доктор біологічних наук, професор

Берегова Т.В., Чорноморський національний університет імені Петра

Могили, завідувач кафедри медико-біологічних основ спорту та фізичної реабілітації

Рецензент:

Професор ,доктор наук з фізичного виховання і спорту Юрій Аркадійович Бріскін , Чорноморський національний університет імені Петра Могили, доцент кафедри теорії та методики олімпійського та професійного спорту

Захист відбудеться 24 лютого 2020 р. о 9.00 год. на засіданні державної екзаменаційної комісії у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили (54003, Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10)

З дипломною роботою можна ознайомитися в бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили (54003, Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10).

Науковий керівник

Берегова Т.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. . Дослідження змісту змагальної діяльності в сучасному волейболі, засноване на аналізі його розвитку, дозволить визначити можливі напрями розвитку волейболу, як виду спорту під впливом змін в правилах змагань, а також визначити мету підготовки волейболістів до змагальної діяльності, яка полягає у відповідності рівня підготовленості спортсменів виявленими характеристиками змагальної діяльності [Бабушкин, Г.Д., Годик, М. А., Красников, А. А.].

На сьогоднішній день Міжнародна федерація волейболу (FIVB) ставить перед собою ряд завдань, вирішення яких направлено на поліпшення змагальної діяльності [Беляєв, А. В, Матвеев, Л. П.]: вирівнювання співвідношення атакуючих і захисних дій; збільшення тривалості розіграшу; зменшення кількості технічних помилок; удосконалення системи відео повторів; зменшення загальної тривалості матчу.

Наявність проблемної ситуації дослідження обумовлено протиріччям між потребою в об'єктивній оцінці рівня розвитку змагальної діяльності в сучасному волейболі та переважним використанням суб'єктивних думок і застарілих даних [Андрющенко, Л. Б., Бабушкин, Г.Д., Зиганцин, О. З., Кунянський, В. А.] в процесі розробки змін в правилах з виду спорту «волейбол», а також визначення цілей підготовки спортсменів до змагальної діяльності.

Зіставивши результати аналізу науково-методичної літератури та документальних джерел, даних досліджень змісту змагальної діяльності [Железняк, Ю. Д., Хорева, Ю. А.] і результати діяльності Міжнародної федерації волейболу (FIVB) по розробці нововведень в правилах з виду спорту «волейбол» [Бунин, В. Я.], виявлена необхідність у проведенні вивченні змісту змагальної діяльності в сучасному волейболі в умовах зміни правил змагань.

Аналіз науково-методичної літератури та імперичних досліджень, присвячених проблемам структури і змісту змагальної діяльності у

волейболі, зумовив звернення до різноманітних наукових джерел як в області теорії спорту в цілому, так і теорії та методики волейболу в зокрема.

В теорії і методиці волейболу схема структури змагальної діяльності розроблена і представлена низкою авторів [Веласко, Х., Железняк, Ю. Д., Келлер, В.С.], яка характерна не тільки для волейболу, а й для командних ігрових видів спорту взагалі.

В області теорії і методики волейболу найбільш змістовні дослідження змагальної діяльності волейболістів проводилися лише в період з 1988 по 1991 рр. [Беляев, А.В., 53.Железняк, Ю. Д.]. Більш сучасні дослідження з даної теми проведено в 2000-2006 [В. Я. Игнатъевой., Беляев, А. В., Веласко, Х., В. В. Рыцарева]. Отримані в ході перерахованих досліджень дані характеризують особливості змісту змагальної діяльності з точки зору підготовки спортсменів до досягнень в ній, рівень яких служить показником для визначення тенденцій розвитку волейболу. У сучасних умовах для управління розвитком виду спорту даної інформації недостатньо, вона носить епізодичний характер і не дає повної картини розвитку виду спорту. Необхідне проведення систематичних досліджень змісту змагальної діяльності для визначення напрямку розвитку волейболу, як виду спорту під впливом зміни правил змагань.

Аналіз спеціальної літератури показав, що вивчення змісту змагальної діяльності у волейболі, як показника напрямки розвитку виду спорту, раніше не виконувалося. Останні дослідження змісту змагальної діяльності волейболістів проводилися 10 років тому з метою вдосконалення системи підготовки спортсменів [Амалин, М. Е., Ахмеров, В. З., Бабушкин, Г.Д.].

Використання наукового підходу до вдосконалення змагальної діяльності за допомогою розробки змін в правилах з виду спорту «Волейбол», в сукупності з неоліком актуальних відомостей про розвиток змагальної діяльності в сучасному волейболі зумовили вибір теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Робота є фрагментом планової наукової роботи «Характер корекції структури тренувальної та змагальної діяльності на тлі зміни правил змагань в спортивних іграх», (№ держ. реєстр. 0117U007145, 2017-2019 рр.). Роль автора полягала у виявленні факторів, що впливають на динаміку зміни змагальної діяльності в сучасному волейболі.

Мета дослідження – визначити вплив змін в правилах волейболу на динаміку змісту змагальної діяльності.

Завдання дослідження:

1. Виявити фактори, що впливають на динаміку зміни змагальної діяльності в сучасному волейболі.
2. Визначити основні показники, що характеризують змагальну діяльність в волейболі.
3. Визначити динаміку зміни показників змагальної діяльності в чоловічому і жіночому волейболі в умовах зміни правил змагань.

Об'єкт дослідження – зміст змагальної діяльності у волейболі.

Предмет дослідження – динаміка зміни змісту змагальної діяльності у волейболі.

Методи дослідження. аналіз науково-методичної літератури і документальних матеріалів з проблеми дослідження; відеоаналіз; порівняльний аналіз і оцінка змісту змагальної діяльності; метод експертних оцінок; методи статистичної обробки результатів дослідження.

Новизна наукових положень і результатів

- виявлено система взаємопов'язаних статистичних параметрів, що характеризують зміст змагальної діяльності в волейболі;
- проведено аналіз динаміки зміни змісту змагальної діяльності в чоловічому волейболі;

– проведено аналіз динаміки зміни змісту змагальної діяльності в жіночому волейболі;

– проведена оцінка ефективності застосування системи відеоповторів у волейболі.

Практична значущість. Результати дослідження знайшли застосування в Комісії з правилами гри Міжнародної федерації волейболу (FIVB) при розробці змін до офіційних правилах волейболу. Так само, результати проведеного дослідження наочно ілюструють динаміку зміни змісту змагальної діяльності в сучасному волейболі, представлену у вигляді статистичних параметрів, що застосовується в процесі навчання студентів кафедри теорії та методики волейболу.

Теоретична значимість дослідження. В результаті проведеного дослідження доповнені роботи в області теорії і методики волейболу, спрямовані на вивчення змісту змагальної діяльності, внесена нова інформація про тенденції розвитку змісту змагальної діяльності. Визначено новий напрямок досліджень змісту змагальної діяльності з точки зору вивчення правил з виду спорту «Волейбол» як засобу управління видом спорту.

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел (139). Загальний обсяг дипломної роботи складає 76 сторінок, вона містить 20 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі розкрито актуальність теми магістерської роботи, наведено зв'язок з науковими програмами, сформульовано мету та завдання, предмет та об'єкт, методи та інформаційну базу дослідження, представлено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, а також подано структуру роботи.

У першому розділі «Сучасне стан проблеми досліджень змагальної діяльності в волейболі» . Результати проведеного нами аналізу науково-

методичної літератури з теми досліджень структури і змісту змагальної діяльності у волейболі, а також впливу змін в офіційних правилах волейболу на змагальну діяльність дозволили зробити наступні висновки:

1. Дослідження змісту змагальної діяльності у волейболі проводилися лише в періоди з 1988 по 1991 рр. і з 2000 по 2006 рр. Сучасні систематичні дослідження параметрів змагальної діяльності, спрямовані на вивчення тенденцій її розвитку і умов змагальної діяльності, які визначаються рамками офіційних правил волейболу, актуальні цілі підготовки спортсменів до змагальної діяльності, а також напрямки розвитку волейболу як виду спорту.

2. У сучасних умовах високі темпи природного розвитку волейболу привели до стрімкого зростання таких фізичних величин як, наприклад, швидкість і час польоту м'яча. Систематичне вивчення змісту змагальної діяльності при розробці нововведень в правилах з виду спорту «волейбол» дозволить значно збільшити достовірність і об'єктивність отриманої інформації і доповнити отримані раніше дані.

3. На сьогоднішній день Міжнародна федерація волейболу (FIVB) ставить перед собою ряд завдань, вирішення яких направлено на поліпшення змагальної діяльності [Платонов, В. Н.]. Серед них, найбільш актуальні наступні: вирівнювання співвідношення атакуючих і захисних дій; збільшення тривалості розіграшу; зменшення кількості технічних помилок; удосконалення системи відеоповторів; зменшення загальної тривалості матчу.

У другому розділі **«Матеріал, методи та організація досліджень»** обґрунтовано й описано такі методи дослідження:

- аналіз науково-методичної літератури і документальних матеріалів з проблеми дослідження;
- відеоаналіз;
- порівняльний аналіз і оцінка змісту змагальної діяльності;
- метод експертних оцінок;

– методи статистичної обробки результатів дослідження.

Предметом оцінки були якісні показники ступеня впливу певних експертами факторів на зміст змагальної діяльності в сучасному волейболі.

Методи статистичної обробки експериментальних даних. Отримані в ході педагогічного спостереження і анкетування дані піддаються статистичній обробці в Microsoft Office Excel.

Аналіз і оцінка змісту змагальної діяльності. Отримані і оброблені експериментальні дані представляються в підсумкових звітах у вигляді графіків і таблиць із зазначенням результатів дослідження. У підсумковому звіті фіксувалися такі показники: середня тривалість розіграшу (сек); процентний показник часу знаходження м'яча в розіграші від загальної тривалості всіх партій; середня кількість торкань м'яча протягом одного розіграшу без урахування ейсів, помилок при подачі і позиційних помилок; середня кількість торкань м'яча протягом одного розіграшу без урахування ейсів, помилок при подачі і позиційних помилок; можливі варіанти розіграшу; співвідношення атакуючих і захисних дій команд без урахування ейсів, помилок при подачі і позиційних помилок; частина розіграшів, виграних після виконання власної подачі з урахуванням ейсів, помилок при подачі і позиційних помилок; частка ейсів після виконання швидкісної подачі в стрибку.

На основі отриманих даних проводиться порівняльний аналіз результатів, сформований в підсумковий звіт за весь час дослідження. Результати дослідження направляються в Комісію з правилами гри і суддівства Міжнародної федерації волейболу (FIVB) і враховуються при розробці та внесення змін до правил змагань.

У третьому розділі **«Фактори, що впливають на розвиток змісту змагальної діяльності в сучасному волейболі»** В результаті проведеного експертного опитування виявлено наступний ряд факторів, що впливають на зміст змагальної діяльності в сучасному волейболі: організація матчу; правила волейболу; помилки суддів, що впливають на хід матчу; технічні помилки гравців, що впливають на хід матчу.

Говорячи про організацію матчу, як фактор, що впливає на змагальну діяльність у волейболі, ми маємо на увазі, перш за все те, як бачить матч в цілому глядач, спортсмен, суддя та інші його учасники. Так само як результат підготовки необхідних споруд та обладнання, інформаційного забезпечення, дотримання учасниками і співучасниками матчу вимог організаторів і правил поведінки і багато іншого, що за умови високого рівня реалізації може стати однією з причин зростання популярності волейболу. 100% опитаних експертів зійшлися на думці про те, що організація матчу серед виділених факторів займає останнє місце. 77,8% респондентів головну роль у розвитку змісту змагальної діяльності в сучасному волейболі віддають правилами з виду спорту «волейбол».

Помилки суддів, що впливають на хід матчу, за ступенем значущості у 4 експертів з 9 (44,4%) знаходяться на третьому місці, тоді як 3 з опитаних (33,3%) вважають даний фактор більш значущим після правил з виду спорту «Волейбол». Решта 22,3% експертів віддають даного фактору першу сходинку за значимістю.

Технічні помилки гравців, що впливають на хід матчу, в даному рейтингу у 55,5% експертів займають 2 місце, а у 44,5% - 3 місце.

Для оцінки змісту змагальної діяльності в сучасному волейболі, а також вивчення впливу змін в правилах змагань на змагальну діяльність нами виявлені показники що характеризують зміст змагальної діяльності у волейболі:

- Середня тривалість розіграшу
- Помилки, які відбулися під час подачі і позиційні помилки
- Процентний показник часу знаходження м'яча в розігріші від загальної тривалості всіх партій
- Один розіграш нападу
- Один і менш розіграшів нападу
- Більше одного розіграшу нападу
- Можливі варіанти розіграшу

- Співвідношення атакуючих і захисних дій команд
- Середнє число контактів з м'ячем під час одного розіграшу
- Частина розіграшів, виграних командою після виконання власної подачі
- Частка ейсів після швидкісної подачі в стрибку

В результаті проведеного дослідження доведено залежність між прийнятими змінами в правилах з виду спорту «волейбол» і зміною показників статистичних параметрів як в чоловічому, так і в жіночому волейболі.

Система відеоповтору пройшла досить тривалу перевірку у внутрішніх чемпіонатах країн, після чого успішно зарекомендувала себе на міжнародному рівні, що підтверджується результатами нашого дослідження.

Незважаючи на велику кількість позитивних відгуків, в даній системі все ж є недоліки, які пов'язані зі збільшенням нерегламентованих правилами з виду спорту «волейбол» перерв. Для того щоб в подальшому успішно удосконалити систему відеоповтору необхідно ретельно вивчити дані нашого дослідження і розробити комплекс заходів щодо усунення її недоліків.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного експертного опитування виявлено чинники, що впливають на зміст змагальної діяльності в сучасному волейболі (перераховані за рівнем значущості): офіційні правила змагань; технічні помилки гравців, що впливають на хід матчу; помилки суддів, що впливають на хід матчу; організація змагання. З метою вивчення змісту змагальної діяльності в сучасному волейболі визначені наступні основні показники, що характеризують змагальну діяльність в волейболі: середня тривалість

розіграшу; помилки, вчинені під час подачі, позиційні помилки або ейс; процентний показник часу знаходження м'яча в розіграші від загальної тривалості всіх партій; один розіграш нападу; один і менш розіграшів нападу; більше одного розіграшу нападу; можливі варіанти розіграшу; співвідношення атакуючих і захисних дій команд; середнє число контактів з м'ячем під час одного розіграшу; частина розіграшів, виграних командою після виконання власної подачі; частка ейсів після швидкісної подачі в стрибку. Для аналізу ефективності системи відеоповтору використовувалися наступні статистичні параметри: частка переглянутих суддівських рішень; розподіл відеоповторів по видам; розподіл відеоповторів по суддям; розподіл суддів по числу відбулися розіграшів в розрахунку на 1 відеоповтор; розподіл відеоповторів по командам.

На момент 2016 року в чоловічому волейболі 53% розіграшів складається з одного розіграшу атаки, що включає від 3 до 6 торкань м'яча, 24% - з двох і більше розіграшів атаки, які включають понад 7 торкань м'яча і 23% - ейси, помилки при подачі і позиційні помилки. При цьому в середньому один розіграш складається з 6,5 торкань м'яча при тривалості розіграшу 6,9 сек. Відсоток часу знаходження м'яча в розіграші від загальної тривалості всіх партій становить 15,43%. Результативні атакуючі дії команд переважають над захисними в 2 рази. 7,56% швидкісних подач в стрибку складають ейси. 33,67% розіграшів виграється після виконання власної подачі з урахуванням ейсів, помилок при подачі і позиційних помилок.

У 2016 році в жіночому волейболі середня тривалість розіграшу склала 8,25 сек, кількість торкання м'яча за один розіграш - 7,56. 52% всіх розіграшів складається з одного розіграшу атаки, 34% - з двох і більше атак і 14% припадає на ейси, помилки при подачі і позиційні помилки. Відсоток часу знаходження м'яча в розіграші від загальної тривалості всіх партій становить 20,8%. Кількість результативних атакуючих дій команд перевищує захисні в 1,64 рази. При виконанні власної подачі з урахуванням ейсів, помилок при подачі і позиційних помилок виграється 40,87% всіх розіграшів.

1,63% всіх швидкісних подач в стрибку в жіночому волейболі доводиться на ейси. При вивченні показників вмісту змагальної діяльності в жіночому волейболі виявлені наступні закономірності: відзначається тенденція до зменшення показників середньої тривалості розіграшу і середнього кількості торкань м'яча протягом розіграшу при стабільній швидкості польоту м'яча між дотиками; зростає переважання атакуючих дій над захисними; кількість ейсів після виконання швидкісної подачі в стрибку в жіночому волейболі значно менше, ніж в чоловічому, і продовжує зменшуватися; кількість розіграшів, що включають одну атаку, збільшується, а кількість розіграшів з двома і більше атакуючими діями - зменшується. Порівняльний аналіз показників вмісту змагальної діяльності в чоловічому і жіночому волейболі показав, що жіночий волейбол в своєму розвитку рухається в напрямку чоловічого. Характерною рисою жіночого волейболу є значне переважання планують подач, що пояснюється прагненням виграти розіграш після 3 і більше торкань м'яча, в зв'язку з чим, процентний показник часу знаходження м'яча в розіграші від загальної тривалості всіх партій буде надалі переважати над тими ж в чоловічому. Запроваджена в 2014 році система відеоповтору пройшла досить тривалу перевірку у внутрішніх чемпіонатах країн, після чого успішно зарекомендувала себе на міжнародному рівні, що підтверджується результатами нашого дослідження. За даними дослідження системи відеоповторів, 36% рішень, прийнятих суддями, переглядається, що в повній мірі виправдовує мета даного нововведення - зменшення кількості помилок суддів при прийнятті рішення, як одного з факторів, що впливають на зміст змагальної діяльності в сучасному волейболі. Але, судячи з відсотковим показником часу знаходження м'яча в розіграші від загальної тривалості всіх партій, з 2014 року відзначається зниження часу знаходження м'яча в розіграші, що пов'язано, в тому числі, і з введенням системи відеоповтору.

Анотації

Нікітін Ю.Ю. Характер корекції структури тренувальної та змагальної діяльності на тлі зміни правил змагань в спортивних іграх.

-На правах рукопису.

Дипломна робота на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2019.

Дипломна робота присвячена визначенню впливу змін в правилах волейболу на динаміку змісту змагальної діяльності. Визначено основні зміни в тренувальному та змагальному процесах спортсменів на тлі зміни правил у волейболі ,а також в якому напрямку розвивається чоловічий та жіночий волейбол. Під впливом зміни правил спостерігається довше знаходження м'яча в повітрі що свідчить до довший розіграш подачі,що спостерігається при перегляді відеоповторів.

Ключові слова: змагальна та тренувальна діяльність, спортсмени, волейбол.

Nikitin Yu.Yu. The nature of the correction of the structure of training and competitive activity against the background of changing the rules of competition in sports games.

- On the rights of the manuscript.

Thesis for master's qualification in the specialty 017 "Physical Culture and Sports". - Black Sea National University named after Petro Mohyla, Mykolaiv, 2019.

The thesis is devoted to determining the impact of changes in the rules of volleyball on the dynamics of the content of competitive activity. The main changes in the training and competitive processes of athletes are determined against the background of changes in the rules of volleyball, as well as in what direction men's and women's volleyball develops. Influenced by the rule change, a longer ball is found in the air, resulting in a longer draw of the feed that is observed when watching the video.

Keywords: competitive and training activity, athletes, volleyball.